

journal.iei.od.ua/archives/2017/1-2017/18.pdf.

9. Korol, S. Ya., and Klochko, A. O. 2020. "Tsyfrovi tekhnolohii v obliku y audyti [Digital technologies in accounting and auditing]". *State and regions. Series: Economy and entrepreneurship* 1(112). Accessed November 29, 2023. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf.

10. Marushchak, L., Bobyk, V., Shumylo, A., and Kindrativ, R. 2021. "Finansova zvitnist yak element systemy upravlinnia pidpriemstvom [Financial reporting as an element of the enterprise management system]". *Socio-economic problems and the state* 2(25): 128-135. Accessed November 20, 2023. <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/38586>.

УДК 334.735(477)(045)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

Лизанець А. Г., Пугачевська К. Й., Бабинець А. В.

CURRENT STATE AND PRIORITIES OF THE DEVELOPMENT OF CONSUMER COMPANIES IN UKRAINE

Lyzanets Anzhela, Pugachevska Kateryna, Babynets Andriana

У статті окреслено сучасні тенденції, місце та роль в економіці країни і регіонів, структуру, проблеми, фактори впливу та особливості розвитку національної системи споживчих товариств. Визначено концепцію та найважливіші стратегічні пріоритети розвитку споживчої кооперації України. Обґрунтовано потребу державної підтримки Укркоопспілки та її подальшої інтеграції у міжнародний кооперативний рух.

Ключові слова: споживче товариство, спілка споживчих товариств, система споживчої кооперації, Укркоопспілка,

The article outlines modern trends, the place and role in the country's and regional economy, structure, problems, influencing factors, and features of the development of the national consumer cooperative system. Ukraine's consumer cooperative system possesses significant economic and resource potentials. Consolidating trade, procurement, production enterprises, and catering establishments, Ukrkoopspilka performs consumer, commercial, production, social, and other functions. Under the influence of modern economic conditions, it undergoes transformative changes. The economic independence of individual consumer cooperatives is increasing through the implementation of cash-settlement relations. Among the main factors hindering the development of the national consumer cooperative system are the absence of a clearly developed strategy at different levels, low motivation for innovation implementation, the need for effective support from government authorities, and the optimization of relations between individual consumer cooperatives and their unions. Based on the analysis in the article, the concept and key strategic priorities for the development of Ukraine's consumer cooperation are identified. The need for state support for Ukrkoopspilka and its further integration into the international cooperative movement is substantiated.

Keywords: consumer cooperative, consumer cooperative union, consumer cooperative system, Ukrkoopspilka.

Трансформація ринкових відносин, які відбуваються останнім часом в Україні, вимагає радикальної перебудови всіх секторів економіки. Саме тому споживча кооперація, як особливий сектор економіки, що в змозі забезпечити розвиток найбільш пріоритетних економічних напрямів у державі, привертає до себе постійну зацікавленість з боку науковців та практиків.

Кооперативні підприємства демонструють високі результати економічного розвитку, відіграють важливу роль у вирішенні глобальних соціально-економічних проблем (бідності, безробіття, соціальної нерівності, забезпечення продовольством, захисту довкілля тощо), ефективно конкурують із провідними корпораціями у різних секторах економіки.

Перспективи розвитку кооперативного сектору економіки в умовах глобальних викликів сучасності досліджували такі провідні зарубіжні вчені як Бірчелла Дж., Дж. Мічі, Корнфорт К., Лорд Б., Мюнкнер Х., а також вітчизняні дослідники: Апопій В. В., Бабенко С. Г., Балабан П. Ю., Гончаренко В. В., Гороховський І. Л., Зіновчук В. В., Пантелеймоненко А. О. та інші.

Метою даної статті є проведення системного аналізу тенденцій діяльності та економічного потенціалу споживчої кооперації України і визначення на цій основі пріоритетів і стратегічних завдань її розвитку в контексті глобальних економічних викликів та трендів.

Про значні масштаби розвитку кооперативного руху в глобальному вимірі свідчить те, що сьогодні у світі нараховується понад 3 млн кооперативів, які об'єднують понад 1 млрд осіб (близько 12% від чисельності людства) та забезпечують робочими місцями близько 280 млн осіб (10% від чисельності зайнятого населення світу, тобто більше, ніж ТНК) [1]. Сумарний оборот 300 провідних кооперативів світу становить 2,146 трлн дол. США [2].

Систему споживчої кооперації України формують 23 спілки споживчих товариств областей, що об'єднані у Всеукраїнську центральну спілку споживчих товариств (Укркоопспілку).

За різними оцінками, в кооперативному секторі світової економіки працює

понад 800 млн. осіб у більше ніж 100 країнах із різними соціально-економічними та природно-кліматичними умовами, а послугами кооперативних підприємств (організацій) у сфері торгівлі, масового виробництва, збуту та заготівлі сільськогосподарської продукції, експлуатації та оренді житла, кредитно-банківській справі, страхуванні, транспорті, освіті, засобах масової інформації тощо користуються близько половини населення Землі.

До початку 90-х років в Україні нараховувалося 1 505 споживчих товариств, що становило 21,4 % від усіх підприємств споживчої кооперації колишнього СРСР. Структура споживчої кооперації України на початку 90-х років була однією з розвинутих і динамічних. Частка товарообороту споживчої кооперації в загальному товарообороті державної і кооперативної торгівлі становила 28,2 %, а в Україні – 30 %. [3].

Економічні і соціальні перетворення в суспільстві, зумовлені переходом до ринкових відносин, суттєво вплинули на діяльність підприємств споживчої кооперації. Поточний період розвитку ринку вважається трансформаційним і має тенденцію до постійних змін.

Система споживчої кооперації України володіє значним економічним і ресурсним потенціалами, який використовується не тільки для задоволення потреб членів споживчих товариств, але виконує і соціальну функцію, зокрема у сільській місцевості, особливо в тих селах, де немає торговельних підприємств. Заклади системи споживчої кооперації розташовані в більшості селищ та районних центрів. Місцевий споживчий ринок значною мірою забезпечується товарами народного вжитку (насамперед, продуктами харчування) завдяки кооператорам України.

Укркоопспілка займає важливе місце в економіці регіонів та держави в цілому, адже вона працює в законодавчому полі, дотримуючись відповідних норм законів; створює робочі місця; сплачує податки і збори до бюджетів та позабюджетних фондів держави.

В освітній галузі Укркоопспілка охоплює 24 кооперативні заклади вищої

освіти, в тому числі 20 коледжів, 2 інститути та 2 університети – Львівський торговельно-економічний університет та ВНЗ Укркоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» [4].

Загалом Укркоопспілка представляє собою цілісну і злагоджену систему з міцними економічним і кадровим потенціалами.

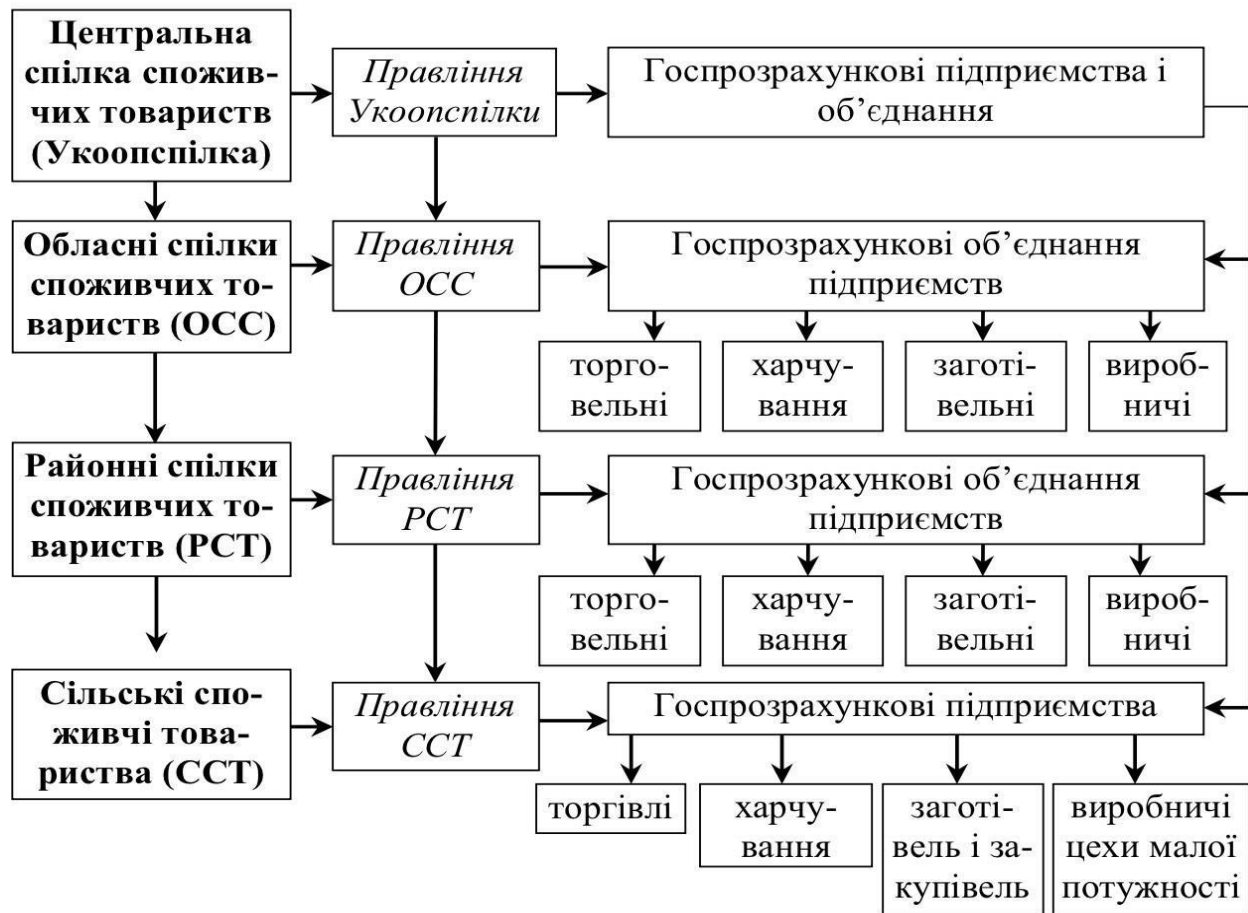
Сучасна концепція розвитку системи споживчої кооперації розробляється за участю держави й інших інститутів і спрямована на формування таких умов для її діяльності, в яких можливе найбільш ефективно і справедливе задоволення інтересів і потреб усіх її суб'єктів-учасників.

Така концепція передбачає насамперед заходи, спрямовані на посилення її децентралізації і використання місцевих можливостей і резервів для задоволення соціальних потреб людей. Але це аж ніяк не повинно означати, що держава повинна зняти з себе всяку відповідальність за політику у сфері розвитку споживчої кооперації.

Адаптація вітчизняної споживчої кооперації до нинішніх умов функціонування вимагає надання максимальної економічної самостійності кооперативним підприємствам і організаціям. Одним із результативних процесів такої адаптації постають структурні перебудови господарських організацій у самостійні господарські суб'єкти, створення госпрозрахункових відособлених підрозділів. Створення понад 3,5 тис. самостійних госпрозрахункових відособлених підрозділів на базі магазинів, їдалень, виробництв споживчої кооперації свідчать про економічну самостійність і диверсифікацію кооперативної діяльності.

Підтвердженням тому є основні положення функціонування кооперативної системи споживчої кооперації, наведені у монографії С. Бабенка [5, с. 152], за якими визначено, що незважаючи на першочергову спрямованість основної мети споживчої кооперації на задоволення потреб у споживанні товарів широкого асортименту, організаційна побудова системи містить чотири функціонально відокремлені підсистеми: госпрозрахункові роздрібні торговельні об'єднання,

госпрозрахункові об'єднання підприємств харчування, райкоопзаготконтори і райкоопзаготпроми, госпрозрахункові об'єднання кооперативної промисловості, орієнтованих на виконання різноманітних функцій і завдань у межах єдиної кооперативної системи (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Особливості організаційно-економічної структури споживчої кооперації України [1].

Специфіка споживчої кооперації полягає у одночасній наявності в системі організацій, які за своєю економічною природою виконують тільки споживчу функцію і є неприбутковими; і госпрозрахункових підприємств, діяльність яких направлена на виконання споживчих, виробничих та комерційних функцій, та за умови їх тісного переплетення визначаються прибутковістю.

Серед причин, що породжують труднощі процесу цивілізованого і ефективного розвитку системи споживчої кооперації, і передусім, освоєння нововведень і реорганізацій в споживчих товариствах, можна виділити такі:

- 1) існуюча нинішня політика держави у сфері споживчої кооперації;
- 2) тінізація і криміналізація соціально-економічних стосунків в системі споживчої кооперації;
- 3) непрофесіоналізм управлінських кадрів в системі державного управління.

Отже, потрібне проведення роботи по вдосконаленню політики, концепції, стратегії, форм і методів активізації і підвищення ефективності діяльності системи споживчої кооперації на основі регулювання соціально-економічного статусу і соціально-економічних стосунків споживчої кооперації.

Головні недоліки існуючої системи управління цивілізованим розвитком споживчої кооперації зводяться до відсутності:

–єдиних, чітко сформульованих цілей і обґрунтованих: політики, стратегії, прогнозів і програм соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації як на державному, регіональному, так і районному рівнях;

–системи заходів по реорганізації і впровадженню новацій (організаційних, управлінських, маркетингових, соціальних тощо) в діяльність споживчої кооперації, здатних перебудувати її діяльність у більш затребуваних і ефективних напрямках;

– ефективною і дієвою підтримки з боку державної, регіональної і районної влади пропонованих кооперативною громадськістю пропозицій по організації і активізації кооперативної діяльності на відповідній території;

– системи результативних заходів щодо управління розвитком інноваційною діяльністю в технологічній, технічній, економічній, організаційній, інформаційній, управлінській, виробничій сферах, а також процесами відновлення цивілізованих принципів міжнародного кооперативного альянсу;

–ефективних механізмів стосунків в системі споживчої кооперації між її суб'єктами-учасниками.

Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що управлінські кадри споживчих кооперацій, на жаль, не завжди здатні результативно працювати в сучасних економічних умовах, не завжди своєчасно впроваджують ефективні та

адекватні особливостям ринкової економіки організаційні механізми управління діяльністю споживчої кооперації.

У зв'язку з цим потрібно кардинально змінити пасивне відношення, яке склалося у керівництва споживчої кооперації, до вирішення проблеми активізації їх діяльності. Але вирішення цього питання неможливе без регулюючої дії держави як на державному, так і регіональному рівнях. Таким чином існує потреба в розробці науково обґрунтованих рекомендацій по підвищенню ефективності і активізації процесів соціально-економічного розвитку споживчої кооперації, а також розробці концепції, прогнозів, програм і системи заходів, адекватних новим умовам національної економіки.

Для значного поліпшення результативності господарювання ресурси в першу чергу потрібно направляти на розвиток найбільш життєздатних і перспективних галузей – у торгівлю, у сфери заготівель і виробництва. Так, у торгівлі роботу кооперативних організацій і підприємств доцільно було б зосередити, насамперед, на забезпеченні стабільної реалізації населенню товарів повсякденного попиту, організації продажу непродовольчих товарів за попередніми замовленнями громадян.

Для споживчої кооперації України є вкрай важливою її подальша інтеграція у європейський кооперативний рух. У цьому контексті важливим завданням є адаптація та використання позитивного європейського досвіду, окреслення пріоритетів розвитку та трансформації споживчої кооперації в умовах існуючих викликів сьогодення.

Список використаних джерел

1. International Cooperative Alliance. URL: www.ica.coop. (дата звернення 30.11.2023).
2. The World Cooperative Monitor: Exploring the Co-operative Economy. Report 2021. ICA, Eurisec, 2021. 183 p.
3. Карпенко Н.В. Маркетингова діяльність підприємств споживчої кооперації: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 259 с.
4. Сооп Україна URL: <http://www.coop.ua/uk/pro-nas/>. (дата звернення 30.11.2023).
5. Бабенко С. Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці: монографія. Київ: Вид-во «Наукова думка», 2003. 332 с.

References

1. International Cooperative Alliance. 2023. Accessed November 30, 2023. www.ica.coop.
2. The World Cooperative Monitor: Exploring the Co-operative Economy. Report 2021. ICA. 2021. Eurisce.
3. Karpenko, N. V. 2010. *Marketynhova diyal'nist' pidpryyemstv spozhyvchoyi kooperatsiyi: [Marketing activity of consumer cooperative enterprises]*. Poltava: RVV PUET.
4. Coop Ukraine. 2023 Accessed November 30, 2023. <http://www.coop.ua/uk/pro-nas/>.
5. Babenko, S. G. 2003. *Transformatsiya kooperatyvnykh system u perekhidniy ekonomitsi [Transformation of cooperative systems in a transition economy]*. Kyiv: Scientific Thought Publishing House.

УДК 657:658.5:658.78:656.078(045)

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Максименко Д. В., Іванчишина Т.С.

ACCOUNTING AND CONTROL OF LOGISTICS COSTS OF THE ENTERPRISE

Maksymenko Diana, Ivanchyshina Tetiana

Проаналізовано проблемні питання обліку логістичних витрат на підприємстві. Виділено резерви зниження логістичних витрат. Охарактеризовано механізм обліку логістичних витрат на основі їх співвіднесення з об'єктом обліку.

Ключові слова: логістичні витрати, прямі і непрямі витрати, моніторинг витрат, постійні та змінні витрати, об'єкт обліку, фінансовий облік

Problematic issues of accounting for logistics costs at the enterprise are analyzed. Reserves for reducing logistics costs have been allocated. A mechanism for accounting for logistics costs based on their correlation with the accounting object is proposed. A logistic grouping scheme has been developed expenses at the enterprise.

Key words: Logistics costs, direct and indirect costs, monitoring costs, fixed and variable costs, accounting object, financial accounting.

Функціонування підприємств в умовах жорсткого конкурентного середовища зумовлює необхідність вирішення проблеми ефективного управління його витратами. У цьому контексті важливим питанням є пошук резервів зниження в першу чергу невиробничих витрат, до складу яких, серед інших, відносяться і логістичні витрати.

За оцінками фахівців, належна організація логістики на підприємстві забезпечує скорочення розміру запасів більш як на 50 %, термінів доставки товару на 25 %, загальної тривалості виконання замовлення на 50 %. У той же час

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>